

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות ראשי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

אדם, כשמואל ואמר
השורה וד' בעקב בית
המחזק ב' חננים וכל
ב'ד', אלמה חן הקרע
יכתיב ב' בערי אדם ו
לפי' צריך עשה בני
הערכין המטלטלין
מתוך ערכין של מטלט
לה באומר ערכי עלי, בא

[illegible][illegible]

לל
מנהל. **אביב פני**.
ל
של עיר כמו חמוד ובי
[פסחים 30:] היקף חילון
ורגין פרק קמא (ב"מ ע.)
[.] חומת בית פלגן חומת
מרו על ההלכה הקל עתיר
קמא לשם הגוים. **דנפוק**
ימי לן חיובה דליצטריך
מחטב הארץ [ושח"ש ו.]
מחטב שום דברי הוראה
(עו.) דמקדש לה בשמי
ובח אבא קוראה. **אבא**
חיותו על רבתי פני

[illegible]

א] נמ' מנה"מ אמר
שמואל^ל
בהגנים. עי' פרקין דף יט
ע"כ תוס' ל"ה או דילמא
: טו

(ב) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב
אֵל כָּל בְּהֵמָה לְרִבְעָה
אֹתָהּ וְהִרְגָתָּ אֹת
הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה
מוֹת יוֹמָתָי רִמְיָהִם בָּם:
[ויקרא כ, יז]

תגהות וציונים

נותן דמיד" ליתא
בכת"י ובקצת ראשונים,
(ובאמת נראה מיותר,

ליבוני רמ"י

נמתן דמי. כמה שאלו
נמכר בשוק כר"מ דאמר
אין אדם מוציא דבריו לבטל

עוז והדר > - כר

האומדן ערך בלי זה עלי נותן רמיו. כמו שהיה שזה לידוע הוא שאין
 והורמ¹ לשון ערך לכלי ואין ערכו קצוב וגמר ואמר לשם דמים לאין
 באדם מוילא דבריו לנפול²: ערכין המפלאין, משמע שהערכין
 במתנים מפלאין לערכן. שאומר ערכי עלי ומהחייב

המטלטלין ערכין של
תני ערכין של מטלטלין
אבימי במתאים מטלטלין
המטלטלין ערכין של
תני ערכין של מטלטלין
אבימי במתאים מטלטלין
המטלטלין ערכין של
תני ערכין של מטלטלין
אבימי במתאים מטלטלין

למה להו קשיא: ה
מנהגי א מילי אמר
כתובין בפרשה חד
אחר מיעוט ו ואין מ

לקרקעות בעי רבי א
בבבא⁷ כנוז דמי ובי
ובעשרה⁸ ד"ש ה
מועלין בו רשב"ג.
וקיימא לן⁹ הרבשע

לְקַדֵּשׁ הָיִי הוּא בָקֵר
תִּנְיָא בְעֵבִיבִי הָעוֹמֵם
סִבְרֵי וּבְכֻזָּרוֹת דְּמִיין
דְּמִיין לֹא אִפְּלוּ תִימָא
אֲמַד רַבִּי מֵאֵר הַתַּת
אֲבִי רַבִּי הַמֵּוֹרֵם

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹל יִשְׂרָאֵל וְהָיָה
מִתּוֹ יוֹמָת ^(ט) אִם אֵינוֹ
נִשְׁכָּב וְאִפְקִי רַחֲמָיו
נִשְׁכָּב לְשׁוֹכֵב מִה שְׁוִי
וְשִׁלְשָׁה אָשׁוּב נִשְׁכָּב
וְשִׁלְשָׁה: 'שׁוֹר הַחֶסֶד

הַבְּחִינָה הַזֶּה וְהֵיא חֲכָמָא דְּבִרְיָא⁽⁷⁾ מוֹלֵת הַבְּחִינָה תַּהְרֻגוּ

[illegible]

ראומר ערד בלי עלי נותן דריין. צפ"ק דערצין (דף טו.) מוקי
 לה כ"י מאיר דלמיר אין אדם מוילא דבריו לצטלה
 תימיה דעפרק השולם (נישן דף לט: וסס^ג) אמר רב המקדיש עבדו
 אלא למדות מאי עממא נופיה לא קדיש כ"י משמע הסם דהיינו ללא

מִשְׁעֵה לֵלָה קָבַר כְּרִיב מֵאִיר אֵלָּה
קֹאמֶר לִרְרָמ׃ נוֹתָן דִּמְיוֹ אִיג׃ אֵיכָּה
בִּי לִישֵׁי לִרְבִּי גִיטִינִי (דָּה לֵה) מֵד
נִמְקִידֵס וְהֵד נִמְסִקִיר׃

פא לאבוי בשלמא כהן אלא לרבנן כהן קעות תשעה וכהן: ואל ^{עשרה} כהנים ילפינן ^{לרבנן} מעל ריבה

(כ"ד ק"ז ע"ו. וס"ג) ג"כ מוקדים דקמ"י מועלין צבור ופי' כגון שהלמיע חפצים צבור ולא יוכלו להשייך מחובר אלם שערק חוליה מן הצבור והנה ממנה: **בענינים** החשובים: **אביבאר** חומה דלמיה נערה (חומה)

הוא אומר אינן אלא
חכמי כל המחובר
ואמר רבי יוסי בר
ליביצר עסקינן מר
סבר לאו כבצורות

רַב שְׁמִשׁוֹן דִּלְדִּישׁ מִיְּמֵהּ הָאֵם (ר' פ. 6)
 דָּבִי נַח מִהֶרְסֵהּ עַל כִּישׁוֹף מִלְּאִיתָא
 לְשׁוֹכֵב עִם צִמְמָה וְכֵן לֹא עוֹלָא דְגַמְרָא
 מִיְּמֵהּ דְּמִשְׁכָּן בְּקִרְבָּהּ שֶׁהָאֵם שִׁפְרָא
 (ר' פ. 10) וְזֶלְזֵל לֹא מִשּׁוּם הָאֵם¹ לְהִלֵּל
 קִרְאָהּ שֶׁיֵּיתָא אִתָּא שְׂכֵכָהּ צִמְמָה²

אימא
 רובע זמר: דאס איז ענין. ללדס האט על העצמה דאס קרא ארמירא
 א צעמא עלוי ומלאפיקי' גלשון שוכט לידן כשוכט מה צא על
 דאמקס צעמא ללדס אף מלא צעמא עלוי שניסם צי"א:
 אימא
 עשה וציתו השנה מז' דצי כהר. א"ר חלבו וכו' הפנים עליה. א"ר אלעזר ויהיה רי

חֲשֵׁק שְׂמֵחָה עַל רִיחָהּ (א) לֵיטֵעַ נָהֵי לְדַגּוּפוֹ דְּמִי מִיָּת בְּגוּפוֹ מִי לִיכָא מַעֲשֵׂה וּמַתְּ

קבץ א ב מיי פ"ה מהל'
פרקן הלכה ב:
קבץ ג מיי שס פ"ה הלכה
ט עמק עמק קמא:
קבץ ד ד מיי פ"ה
ממלכות משילה
הלכה י:
קבץ ו ז מיי פ"ה מהל'
מועון הלכה ד שמא
עמק לה מוש"פ ח"מ סי'
לה עמק ב' וט"ס:
קבץ ז מיי פ"ה מהל'
משילה הלכה י:
קבץ ח ז מיי פ"ה מהל'
מקדוקו הלכה ב:

כמו שאמרם. והק' קצת
תשעה וכהן. מנא לן
אמר שמואל עשרה כהנים
כתובים בפרשה בזו
שאמרנו למעלה חד
לגופיה. אידך הוי

בזה ולא ישראל, מיעוט
ישראל עשרה פעמים בזה
הפרשה. וק"ל אין
מיעוט אחר מיעוט
אלא לרבות. כלומר אל
רצה הכתוב למעט ישראל
לזה כבוד רבנו פעם אחת

האומר דמי עלי שצריך
עשרה לשומו כעבד כנעני
וליתן דמיו, ועבד הוא
בקרקע דכתיב
בכנענים לרשת אחרוה,
וזה הואיל וצריך שומת
דמים כעבד כנעני צריך
עשרה. בעי ר' אבין

העומד ליגוז פליג.
תנא קמא סבר הוראיל
והליגוז עומד לא מיקרש
עמו כי כגוז דמי לפיכך
הנהגה ממנו אין מועל,
(א) ורשב"ג סבר לאו כגוז
דמי. לימא בי הני תנאי
דתנן בפרק שבועת

בשערו דכמה דשביק ליה
שבת הרי הוא כגופו. תני
(בתוספתא פ"א) רשב"ג זר'
אלעזר כר' צדוק ואומר
אין מעברין השנה ואין
עושין כל צדכי צבור אלא
על תנאי כדי שיקבלו רוב
צבור עליהן ומפורש

ב"ד חורין. א"ר יונה
ראה לשון שלימדני בן
הנפת אלו אמר הרי השנה
בכיבורה הייתי אומר אילו
י"א יום שהחמה עורסת
על הלכנה אלא הרי השנה
מקדשת בכיבורה העיבור
שהושיע כל חכמים לי
יום. רב כהנא מדרב

אמר לישראל
[המשך בע"ב] מגילה שם].

משך

פרשת בחקתי – כז, יג

חכמה

תרסא

דאיהו אכיל לה ושללו המה, וכמו שכתבו תוספות מרובה (בבא קמא) דף סח, ב בסוגיא דצנועין¹⁰, ודו"ק.

סנהדרין (ב, א במשנה): ההקדשות בשלשה. ובגמרא (שם יד, ב) אלא לרבנן שלשה מנא להו? ... קשיא. ולקמן (שם טו, א) בשלמא לר' יהודה, היינו דכתיב "כהן", אלא לרבנן, "כהן" למה להו? קשיא. ונראה דחדא בחברתה מתורצת. דיסודי התורה, שהשופטים יהיו המדובקים בתורה ועבודה, ופנויים מנחלת שדה וכרם, ואין להם יגיעה וטורח לבד ההשקפה על עסקי הכלל. ומי המה? בהיות עם ה' ממשלת כהנים בלא מס ומשא מלך ושרים – כאשר היו בימי יהושע ושמואל – הלא הכהנים היו

השופטים, והלויים – לא אחר – היו השוטרים, כמו שאמרו יבמות דף פו, ב¹¹. ומהאי טעמא כתב בכל מקום "אל הכהנים השופטים"¹², "ונגשו הכהנים וכו' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע" (שם כא, ה). ולכן, להורות דבענין פדיון ההקדשות ובגבייתן, בעינן בית דין, לכן כתבה רחמנא "כהן", שהוא השופט המצוי לפי חוקי תורתנו הקדושה, וכפי מה שכתבה בכמה מקומות. וכל קושיא יש לה תירוץ¹³. ולא מפני שבעי כהן כתבה רחמנא כהן¹⁴. ואולי בקרקעות בעי כהן, לפי שפעמים בשדה אחוזה הוא נוגע, שאם לא יגאל, יוצאת לכהנים ביובל¹⁵. לכן לא פליג רחמנא, שבכל מקום בקרקעות בעי כהן¹⁶. ודרכי התורה רמו עד

זה לגמרי "בהמתו".¹⁰ ד"ה הוא דאמר כצנועין: דהקדש, מאחר שהוקדש יצא מרשות בעלים, כמו שהבעלים יכולין לפדותו, וכמו כן אחר. אבל כרם רבעי, אע"ג דממון גבוה הוא, מכל מקום הבעלים זכאים לאוכלה בירושלים...¹¹ אמר רב חסדא, בתחילה לא היו מעמידים שוטרים אלא מן הלויים, שנאמר (דברי הימים ב יט, יא): "וְשָׁטְרִים הָלוֹיִם לְפָנֶיכֶם". עכשיו אין מעמידין שוטרים אלא מישראל, שנאמר: "ושוטרים הרבים בראשיכם" (ליתא בתנ"ך שלנו – עיין ספרנו 'פשוטו של מקרא', מדור ג).¹² יתכן דכוונת רבינו לפסוק בדברים יט, יז: "לְפָנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים", ויתכן

דכוונת רבינו לפסוק שם יז, ט: "וְכָאֵת אֶל הַכֹּהֲנִים... וְאֶל הַשֹּׁפְטִים".¹³ רבינו חוזר על יסוד זה מספר פעמים בפירושו שהיכן שסיימה הגמ' ב'קשיא' ניתן לתרץ הקושיא, לעומת 'תיובתא' שאין עליה תשובה.*¹⁴ אלא דיבר הכתוב בהוה, או לפי הרצוי. ¹⁵ ולכן אין לדון בענין בלי כהן, שהוא בעל דין בשדה אחוזה שהקדישו. ["וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בִּיבֹל קֶדֶשׁ לַה' פְּשָׁדָה הַחֲרָם לַפֶּהַן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ" – פסוק כא].¹⁶ בביטוי 'לא פליג רחמנא', מגלה לנו רבינו את היסוד ש'לא פלוג' אינו רק בדינים דרבנן, אלא גם בדאורייתא ממש. בזה הולך בעקבות גדולי הראשונים (רמב"ן, ספר החינוך ועוד).*

* מקור הדברים הבאנו לעיל ד, יב ד"ה והוציא את כל הפך עיי"ש, ועיין עוד בדברי רבינו לעיל ז, כה ד"ה כי כל אוכל חלב.

** בספרנו 'פשוטו של מקרא' מדור ו פרק 1 הראינו כיצד דבר זה שייך ליסוד הכולל הקובע כי 'כל מאי דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקנו'.

רב

טורי

מגילה דף כ"ג ע"ב

אבן

אמר רב אדא מנין שאין היחיד אומר קדושה משמע דרב אדא כר' יהושע בן לוי סבירא ליה ודלא כרב הונא, ואי מילתא דרב הונא מתפרש כדאמרינן אין בדברי רב אדא הכרח דפליג על רב הונא, הילכך הדבר ברור דטעות סופר נפל בפירוש רש"י.

אלא ודאי בהא פליגי, דלרב הונא יחיד אומר קדושה בפני עצמו לגמרי בלא עשרה, ולית ליה הא דרב אדא דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה, והשתא תקשה ליה ממתני' דהכא דהני דחשיב ברישא דאינן בפחות מעשרה בעל כרחך היינו טעמא משום דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה כדמפרש עלה בגמרא. והגאונים פירשו להא דאין פורסין על שמע בענין אחר כמו שכתב הר"ן (יג: מדה"ר) [כא], ולפירוש נוח:

ואין נושאין את כפיהן. פירש הרשב"א בחידושו (ד"ה ואין) משום שמזכיר את השם ואומר יברכך ה' והוה ליה כזימון דצריך עשרה משום דאמר נברך אלקינו. ולדידי קשה לי הא אין קורין בתורה דתנא אחריו ודאי טעמא דצריך עשרה משום דדבר שבקדושה הוי, והיינו טעמא דרישא דאין פורסין ועוברין לפני התיבה, ואם איתא דטעמא דאין נושאין לאו משום הכי הוא אלא מפני הזכרת השם אמאי נקט לה באמצע בין הני דטעמא משום דבר שבקדושה. וכי האי גוונא פריך בפרק כ' דבבא קמא (כה:) גבי זוכו של זכ ורוקו ושכבת זרעו דקאמר ודילמא הכא נמי לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה אם כן ליתנייה גבי זוכו מאי שנא דתנא לה גבי רוקו אלא משום דאתא מרוקו.

וכי תימא דתנא סידרא נקט ואתא דנשיאת כפים בתר פריסת שמע והעברת תיבה הוי, דאם כן ליתני להאי בבא דפריסת שמע ועוברין לפני

התיבה ונשיאת כפים לבסוף אחר אין קורין בתורה ומפטירין בנביא. וכי האי גוונא אמר ריש פרק קמא דכריתות (ג:) גבי מפטם את השמן מפטם את הקטורת והסך את (ה)שמן המשחה למה לי דתנא המפטם את הקטורת באמצע וכו', וכי תימא דבעי למיתני פטומין בהדי הדדי ליתני איפכא וכו'. וכי האי גוונא פריך בפרק קמא דיבמות (ג:) לתנייהו לאחות אשה לבסוף. ודוחק לומר הואיל ופריסת שמע ועובר לפני התיבה ונשיאת כפים דתדירי יותר מקריאת התורה ומפטיר אקדים לה. אלא על כרחך טעמא דנשיאת כפים משום דבר שבקדושה חשיב לה. ואע"ג דבכל הני מילי דדבר שבקדושה דחשיב במתני' דאין אלא בעשרה לא דמי לנשיאת כפים, דבהני כל העשרה שייכין להאי מצוה וחייבין בהן וכשנעשה בעשרה יוצאין ידי חובתן, מה שאין כן נשיאת כפים בעשרה דלאו אכהנים העושין המצוה קאי שיהו עשרה, דהא כהן אחד לחוד נמי נושא כפיו, כדאמר בפרק ז' דסוטה (לה.) לשנים קורא כהנים ולאחד אין קורין אלא כהן אלמא כהן אחד נמי נושא כפיו, והא דבעי עשרה היינו שיהיה הציבור של עשרה, מכל מקום כי האי גוונא נמי דבר שבקדושה בעשרה חשיב, כיון דהמתברכין שם מצות נשיאת כפים נחקים על ידי עשרה הוי:

עשרה כהנים כתובים בפרשה. הקשו התוס'

אמאי לא בעי י"א דאין בית דין שקול

בכל דבר שהוא תלוי ועומד בשיקול הדעת.

ותירץ הרשב"א בחידושו (ד"ה ובקרקעות) דשאני הכא שפרט לך הכתוב עשרה כהנים בפירוש ואם כן הוה ליה למנות י"א, ולא דמי להא דאמר ריש פרק ג' דראש השנה (כה:) החדש הזה לכם ואין בית דין שקול, ואע"ג דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, זה אינו פורט,

[כא] ז"ל הר"ן: אבל הגאונים ז"ל פירשו דאין פורסין על שמע אין מתחילין. והכי קאמר אין מתחילין בברכות של קריאת שמע שיברך האחד ויצאו האחרים בברכתו אלא בעשרה, מה שאין כן בשאר ברכות כגון קידוש והבדלה וכיוצא בהן שהיחיד אומרם וחבירו יחידי שומעין גם כן וכו'.

טורי

מגילה דף כ"ג ע"ב

אבן

רכא

בפדיון הקדש להצריך דוקא כהן, מה שאין כן בשום מקום, הכי נמי אפשר לומר דלא אזלינן ביה בתר רובא כבכל דוכתא.

ומכל מקום אכתי קשה לי לר' יונתן דנפקא ליה מב' אלקים שנים מנא ליה למיתי השלישי מטעם דאין בית דין שקול, דילמא אין צריך אלא שנים, ואע"ג דהוי בית דין שקול לית לן כה, דנימא דרחמנא קפיד אהני תרתי דכתיב בקרא בהדיא שיהא דעת שניהם שוות כדאמר גבי עשרה דפדיון הקדש דשמעתין. וליכא למימר דהא גופא נפקא ליה מהא קל וחומר דדיני נפשות דאזלינן בתר רובא. הא ליתא, דכשלמא הא דיליף התם לר' יהודא דסמיכת זקנים ועריפת עגלה בחמשה משום דלדידיה גלי קרא ארבע כהדיא ומשום אין בית דין שקול מייתי ליה לחמישי ניחא, דליכא למימר דילמא קפיד קרא אהני ארבעה דכתיבי שיהא דעת כולן שוות, דקל וחומר הוא מדיני נפשות דחמירא אזלינן בתר רובא והכא לא סגי ליה בשלשה דהוה ליה רובא עד שיהא דעת ארבעתן שוות, ובעל כרחך בדעת שלשה מהן סגי, וכיון דאזלינן בתר רובא ממילא בית דין שקול לא דצריך לקיים אחרי רבים להטות ואם יחלוקו לחצאין אין כאן רבים, אבל לר' יונתן דלא גלי קרא בדיני ממונות אלא שנים וכן גבי סמיכת זקנים ועריפת עגלה לר' שמעון דלא גלי קרא אלא שנים והשלישי לא משכחת לה בכל הני אלא מטעמא דאין בית דין שקול, מנא ליה, דילמא אין צריך אלא שנים לחוד ובעי שיהיו דעת שניהם שוות.

ואין שייך הכא לומר קל וחומר מדיני נפשות דאזלינן בתר רובא, דגבי שנים לא שייך רוב, דהא אם יחלוקו אחד לכאן ואחד לכאן לא משכחת לה רוב לאחד מן הצדדים, והא אי אפילו אמר דצריך שלשה מטעם דאין בית דין שקול ואזלת בתר רובא מקל וחומר דדיני נפשות אין כאן קולא על ידי קל וחומר זה יותר מהיכא דאמר דאין צריך אלא שנים ושיהא דעת שניהם שוות, דהא השתא דמייחית

לפי שהדיבור אינו אלא עמהן ואין כאן מקום להזכיר השלישי אלא סמך על הדבר הידוע שאין בית דין שקול, אבל כאן כיון דנחית הכתוב למניינא ימנה גם הי"א ולמה שייריה, וטעמא דמילתא משום דשומא הוא ואינו כדין ממש, [עכ"ד].

וקשה לי מהא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (ג:) ונקרב בעל הבית אל האלקים הרי כאן אחד, עד אלקים יבא הרי כאן שנים, אשר ירשיעון האלקים הרי כאן שלשה דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אומר ראשון תחילה נאמר ואין דורשין תחילות, אלא עד אלקים הרי כאן אחד, אשר ירשיעון אלקים הרי כאן שנים, ואין בית דין שקול מוסיפים עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה, והא הכא פרט הכתוב לאותן שנים לכל אחד בפני עצמו ונחית למניינא ואפילו הכי אמר אין בית דין שקול להביא את השלישי.

ואפשר לי לומר דהכא לגבי פדיון הקדש אין לו ענין לבית דין שקול, דהני מילי דבעי אין בית דין שקול, כל היכא דאזלינן בתר רובא, לפיכך אם יחלוקו שיהא אחד מכריע לצד אחד, אבל גבי הקדש דרבי רחמנא עשרה בעינן שיהיו כל העשרה מסכימין לדעת אחד ולא אזלינן בתר רוב דיעות ואפילו אחד מעכב. וטעמא דמילתא משום דהתם אמרינן ואלא הא דתנן שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי נימא דלא כר' יאשיה, פירוש כיון דאיהו יליף השלישי מקרא ולא משום נוסח צריך שיהא דעת שלשתן שוות, והכי נמי כיון דעשרה מקרא אתיא צריך שיהא דעת כולן שוות. ואע"ג דמשני התם אפילו תימא ר' יאשיה, מייתי לה בקל וחומר מדיני נפשות מה דיני נפשות דחמירא אמרה תורה זיל בתר רובא דיני ממונות לא כל שכן. יש לומר דדיני ממונות שפיר ילפינן בקל וחומר מדיני נפשות, אבל פדיון הקדש דגבוה אפשר לומר דחמיר ולא אזלינן בתר רובא. תדע דהכא חמיר טפי דהא בעינן כהן אחד מה שאין צריך בדיני נפשות ובדיני ממונות, אלמא גזירת הכתוב הוא

לשלישי מטעם בית דין שקול ואזלת בתר רובא
אכתי צריך בעל כרחך דעת שנים מהם שוות,
דבשלשה רובא בציר משנים לא משכחת לה.

ועוד הא דפריך התם ר' יאשיה לית ליה בית
דין נוטה והא תניא מה תלמוד לומר לנטות
אחרי רבים להטות התורה אמרה שיהיה לך
בית דין נוטה, ומשני מוקים לה בדיני נפשות
אבל בדיני ממונות לא, ולא דוקא בדיני
ממונות אלא הוא הדין בשאר בתי דינים כגון
סמיכת זקנים ועריפת עגלה אליבא דר' יהודה
לא מייתי לה ר' יאשיה לחמישי מטעם בית דין
שקול כדאמר התם, והשתא למה ליה למימר
דר' יאשיה לית ליה בית דין נוטה אפילו היכא
דצריך יותר משלשה כגון הני לר' יהודה,
דילמא הכא בדיני ממונות לא מייתי להשלישי
מטעם בית דין נוטה אבל יותר משלש אית ליה
מטעמא דפירשתי.

אלא על כרחך שמע מינה מאן דאית ליה
בית דין נוטה מלנטות בכל מקום אפילו שלא
בדיני נפשות בכל גווני אית ליה, ולא מטעמא
דאמר, ואם כן קשה הא דפדיון הקדש בעשרה
דתנינן הכא ובפרק קמא דסנהדרין והא כולה
פירקין דהתם והטא כמאן דאמר בעי בית דין
נוטה כדתנן החליצה בשלשה וכן הרבה מילי
דתנינן התם בשלשה וכולן לא נפקא ליה
השלישי אלא מטעם דאין בית דין שקול:

חד לגופיה וחד למעוטי ואידך **הוי מיעוט**
אחר מיעוט. הכי גירסת ספרים דידן
בשמעתין, ולפי גירסא זו משמע דמכהן
השלישי ואילך מתחיל לדרוש במיעוט אחר
מיעוט. וקשה לי הא כהן שני הוה ליה מיעוט
אחר מיעוט, דהראשון ושני שניהם ממעטין
דישראל לא, ומאי שני למעוטי דקאמר, הא
הראשון נמי מיעוט הוא. ועוד אי שני חדא
מיעוטא משמע אם כן ניבעי שני כהנים ואמאי
סגי בכהן אחד. ותדע לך עוד דשני הוה
ליה מיעוט אחר מיעוט, דפריך עלה אימא
חמשה כהנים וחמשה ישראל, ואי מיעוט אחר

מיעוט מכהן שלישי ואילך אתיא לן אין
לך לאתויי מדרשא זו אלא ארבעה ישראלים
ובעל כרחך ששה כהנים מיהו בעי. ובפרק
קמא דסנהדרין (טו.) גרסינן הכי עשרה כהנים
כתובים בפרשה חד לגופיה הנך הוי מיעוט
אחר מיעוט, ולפי גירסא זו מהשני דרש מיעוט
אחר מיעוט, והשתא אתי שפיר הא דפריך
ואימא חמשה כהנים.

ונראה לי דגם בשמעתין הכי גרסינן, והאי
וחד למעוטי טעות סופר הוא. מיהו אשכחן כי
האי גוונא כגירסא זו דשמעתין גבי ריבוי אחר
ריבוי, בפרק י' דמנחות (פט.) תניא ר' עקיבא
אומר מה תלמוד לומר בשמן בשמן שני
פעמים, אילו לא נאמר אלא בשמן אחד הייתי
אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג, עכשיו
שכתב בשמן בשמן הוי ריבוי אחר ריבוי וכו',
ופריך ריבוי אחר ריבוי חד ריבוי הוא, אלא
אילו לא נאמר בשמן כל עיקר כו', אלמא לא
דריש לריבוי השני לריבוי אחר ריבוי, אלא
חשיב ליה חד ריבוי, הכא נמי גבי מיעוט אחר
מיעוט השני חשיב חד מיעוט ובהכי אתי שפיר
גירסא דשמעתין. מיהו התוס' (ד"ה חד) תמהו
שם אהא דקאמר חד ריבוי הוא, דהא כי האי
גוונא קרי ריבוי אחר ריבוי לעיל בהקומץ רבה
(לד.), דתניא מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות
שתיים כשהוא אומר מזוזות בפרשה שניה שאין
תלמוד לומר הוי ריבוי אחר ריבוי, ואם כן הוא
הדין נמי יש לומר במיעוט אחר מיעוט. וזה
מסייע לגירסא דפרק קמא דסנהדרין. ובאמת
סוגיא זו דפרק י' דמנחות תמוה הוא וצריך
תלמוד ואין כאן מקומו:

אדם מי קרוש. הקשו התוס' אמאי לא קאמר
דמיירי בעבד כנעני שלו שיוכל להקדיש,
כדאמר בפרק השולח (ניטין לה.) כל חרם אשר
יחרם מן האדם לא יפדה לרבות עבדים
ושפחות הכנענים. ותירצו דאם איתא דמיירי
בעבד כנעני אע"ג דמן התורה בעי עשרה
מדרכנן סגי בשלשה כדאמר בירושלמי (כאן
ה"ד) גזירה שמא ישמעו ויברחו.

וכמו שפרש"י שם, מ"מ לא נצטוו לעבודת הקדושות אלא עד הקמת המשכן, שהרי צו"ה הראשונים כבר צו"ה על קדושתו של אהרן וצניו, ואח"כ היה ראוי, שיהיו הצבורים על השיר ועל המשא כמשמרת הלויים, והוסרו ע"י חטא העגל, והנה נצטוו צפדין לדורות אחר שיצטוו להכניס, ומיכא"ל דלע"ג שהן קדושים בעבודת הלויים, הצריכו צפדין, וצפדין להכניס, ואח"כ אין מלוא פדיון שנאמר צפ"ה צמדבר, סיבחה מפני שהחליפין כלום, אלא אחר שנצטוו להכניס נצטוו הצבורים לפדיון, והיתה מלוא התורה שהלויים שנצטוו אז יפטרו כנגדן צבורי ישראל מפדיון, וכמו שפטרנו בהמתן את בהמת ישראל, אך יש להסתפק באותן הגולדן צמדבר, אי הוקדשו, ודעת הרמב"ן לפרש שלא הוקדשו רק היולדן ממזרים, ולכן נאמר כי יצואך, שקדושת הגולדים מעת ביאת הארץ, אבל ל"ט דקדושת הלויים היה ראוי להם לצבורים לדורות, ואיך נגרשו הגולדים צמדבר, ולא יתכן שנחמטעו מפדיון, אף שלא נחמטעו מקדושת הלויים, ואולי מן הראוי היה שיהיו ישראל בארץ צפת הקמת המשכן לולא חטא העגל, ולא נצטוו צפדין עד אחר הקמת המשכן שנצטוו להכניס ולכן נאמר כי יצואך וצ"ל, שיהיו צפדין ד' צ' סוגיא ערוכה בזה ולא עיינתי כעת.

ח) במדבר ח', ה', וידבר וגו' קח את הלויים וגו', מדברי הרמב"ן ז"ל משמע דפרשה זו נאמרה אחר המנין ואחר שכבר צו"ה על קדושתן, והיו צריכין להכנס לעבודה נאמרה לו סדר חינוכן לקדושתן בהזאה ותגלחת וקרבנותיהן, ולפ"ז נעשה הזאתן באייר, וי"ל שפיר דהזאתן הוא משום עומתת מת שאירע להן אחר שכבר נאמר להן פרשה עומתת באחד בניסן אבל קדם שנאמר להן פרשת עומתת לא קבלו עומתת ולכן היו הכהנים עוברים באחד בניסן, שהיו אכלו קרבנות המלוואים, ואם נדון אותן כהנים הקבוצ להן זמן שקריבו בעומתת [ע"י יומא ג' א'] מ"מ אינן נאכלין כדתי פסחים ע"י צ', אומנם בניסן כ' א', אמרי דפרשת לויים נאמרה בתי למלוואים, ולפ"ז פרשה דאך את מטב לוי וגו' [צמדבר א' מ"ח] ופרשת ואני הנה לקחתו [צמדבר ג' י"ב] נאמרה אחר שכבר נחקדשו הלויים בהזאה ותגלחת וקרבנותיהן, וכמש"כ רש"י ז"ל שם ז' א', דשני נפרשה הפרה ובשלישי עבד הזאה ובז' נגלה והוא ז' ניסן, ולפ"ז ל"ל דשנאמר להן דין עומתת מת, היינו אף על גניעה שקדם הדיבור, א"כ י"ל שהיו לויים שנעמלו צו צי"ס, ועוד שהיו מישאל ואללפן שנעמלו, וגרסה שאף לויים עוברים היו צריכין הזאה במלות חינוכן, וכן נראה דלא הוצרכו אנגיה דקדם הדיבור, דא"כ נעמלו הכהנים, אם לא שאהרן וצניו לא נעמלו צמת משעת מ"ח, וי"ל דלא השתתפו בהריגת עבדי העגל וצ"ל, ויש לש' אם ז' ניסן נגלה הלויים, א"כ כבר נעברו הלויים בז' וצניוין גם מישאל ואללפן, ובסוכה כ"ה, איכא מ"ד דעמלים לנפש צבי"ט היו מישאל ואללפן, ועיי' ד' ניסן היה יום השבת ואיך נגלה, וי"ל דגדעה להן יום השבת לגילוחן כמו שגדעה לקרבנותיהן, ישיין מיעד קטן ע' א', וצ"ל, ועי' צל"ח פסחים ז' צ', שהביא ראי' מהא דאמר נישאי ארוננו ש"י היו ואף שלא נשאובו מר"ח סיון כדפרש"י, בסוכה שם, ולפ"ז הוצרכו אנגיה דקדם מ"ח וצ"ל.

ט) ה' מיתות נאמרו צבור עבודת המשכן, ה', וצנסט המשכן יוידו אותם הלויים וגו' והזר וגו', [צמדבר א' נ"א] ה', והכניס לפני המשכן וגו' והזר וגו' [ג' ל"ה] ה', ולא יגעו אל הקדש וגו', [ד' ע"ו] ה', ולא יבאו לראות ככלע וגו' [ד' כ'] ה', אך אל בני הקדש וגו' [י"ח ג'] וגרסה דהאי, ולא יגעו ולא יבאו, אינו אזהרה אנגיה, וראי', שגם זר אינו חייב בזה, אלא על עבודת הכהנים הזוהר את הלויים, ואין ד"ז נוגע לדורות, אלא בזמן המשכן כשנעשו ע"פ ד' היה מ"ע צבור פריקת הכלים וכיסוין והלוי שעשהו חייב מיתה, וגרסה שהכנסם שלא צעט מלואו ומפרקו אינו בכלל אזהרה זו, ובכלל אזהרה זו לויים וישראלים, ולמה הוכפל העונש בלי נגיעה ובלי ראייה, לא ידענא, ועונש דכתיב בהקמת המשכן ובהורדתו, היינו אישאלים וכהנים כדאמר בספרי פ' קרח דגם כהנים חייבין על עבודת הלויים, וקרא דוהכנים דריש ל' רבי

נספרי

משפטן לך, ועי"ז נאמרו להגיד לישראל, שמגלגלין זכות ע"י זכאי, וצ"ל כן וצ"ל.

פ) חגיגה ו' צ' ואס"ד עולה שהקריבו ישראל צמדבר ע"ת הוא, מי איכא מידי דמטיקרא לא צעי הפשט ונחות, כו', נראה דלע"ג דמורה ר"י דהרבה מלוא נאמרו פרטיכון בסיני, כמו שציעית, וכל חורח המשפטים, מ"מ לא יוחא ל' למימר, דנאמר גם הפשט ונחות, דס"ל לר"י דכל הפרטים שנכתבו בתורה ע"פ שנאמרו צה"מ, לא נאמרו אלו הפרטים בסיני, שאילו נאמרו היו נכתבין בתורה כנתינתן בסיני, והלכך הפשט ונחות שנכתב בתורה שנאמרו בהם צה"מ לאמרו לישראל, מוכח מזה שלא נאמרו בסיני, ואף לפרש"י דבזמן המצבה היה צחמשי קדם מ"ח, וצוה אולי אין הכרח שיכתב, מכל מקום על כרחך כבר נאמר לו בסיני כל מה שנצטוו מקדם, כמו הפרשיות שנצטוו במזרים וכל סדור המאורעות שהן הן גופי חורח ונחתו למשה בלשון וצדקדיקן, ואם כן מן הראוי שיוספר הכתוב מה שנצטוו צ"ח וצבהשט, ואחרי שהכתיב יוספר דין הפשט ממה שנאמר צה"מ. זאת חומרת שלא נפרטה לו דין הפשט בסיני, ומשמע דלר"ע שפיר ו"ל דנאמרה לו דין הפשט ושינהב צה מעתה ואף שלא נכתב מלואתה בסיני וזה דלא כמש"כ לעיל, ויש לעיין לפני הרמב"ן דויעלו עולות היה אחר מ"ח, מאי האי דקאמר, דישנה לפני הדיבור, וגרסה, דעיקר מלוא חמיד ודאי התחילה לאחר שהוקם המשכן, דהאי מצבה אין לו רק דין צמה, ואין ק"ל צממה, והורחא שעה היתה, וזהו חומר דיד' דישני לפני הדיבור שכבר נצטוו להקריבו צממה, קדם הדיבור של עיקר לואתו, ומיכא"ל היה לו כל דין צמה, שהרי צממה אין ענין כ"ש כמציאר צמתי וצחים קייג א', והכא קבלו צאגות וילפינן מזה [שם ל"ז צ'] דם טעון קידוש כלי, ומ"מ לא נתקדש האי מצבה ומסתבר דלא היה לו קרן וכצ"ה ויסוד כו' דמעצבין צממה גדולה כדאמרינן שם ק"ח צ' וצ"ל.

ו) והנה נאמרו בסיני דברים שחייבין עליהן מיתה צ"ד, והנה דין השופטים הכתוב בתורה הוא ממה שנאמר צערות מואב, ושפטו העור והגילו העור [צמדבר ל"ה] וילוף מזה צמתי סנהדרין צ' א' דר"ז צ"ג, והנה נראה שכבר נהג דין זה בכל מ' שנה, וצדדיי שכבר נאמר לישראל, ע"פ מה שנאמר לו בסיני או צה"מ, שהרי היו צריכין לדון, אלא שלא נכתב בתורה אלא מה שנאמרה לו צערות מואב, וגרסה דנאמרה בשעה ששאל משה את פי ד' למלא עולת יתרו לחלק צחי דנין, וצאוחה שעה הולך לדעת כמה סנהדרין צריכין לד"ה, וגרסה דצממות הגבלה שהנוגע בזה דינו צמיתה לא היו דנין אותו עד מנחת יוח"כ, שהרי משה לא היה לו עדיין פנאי לדון, וגם דין השופטים עדיין לא נאמר צ"ד, וגרסה דזכר כו' ח' סנהדרין ע"י צ' ד"ה שור סיני, שהקשו צחוס מני"ל דהי' צ"ג, ותי' דמסתבר דיתרו חיוקן להם סנהדרין של כ"ג לד"ה, ולכאורה אין דצריכה מוצנין, שהרי יתרו נאמר מ"ח חיוקן להם, וכמו שפרש"י דלפי' למ"ד יתרו קדם מ"ח צא, מ"מ וישב משה לשפוט, לאחר מ"ח היה, ועוד מנא הוי ידע יתרו לחקן להם צ"ד של כ"ג, כיון דלא היה כלל דין צ"ג עדיין, אלא נראה שכוונת המש"כ לעיל, ועי' רש"י יומא ס"ו צ' ד"ה זיבה כו' ובאן בסיף שעדיין לא נפרש להם דין ד' מיתות צ"ד וגדונו צמיתת צ"ג כו' עכ"ל, וי"ל אם היה דין צ"ג ודין אחד, וגרסה שכבר ילאו מדון צ"ג לענין זה עוד קדם מ"ח, וכבר האריכו המפרשים בזה, יבהדיא אמר [יומא שם] עדים והתראה וצ"ה א"ל התראה כדאמר סנהדרין ס"ז צ', וא"כ ע"כ שנאמר לו צמעשה העגל דין השופטים, או שהיה ראוי לעשות ע"פ מה שלמד בסיני, וצ"ל, ועיי' לפרש"י, דפרשת ואל משה אמר עלה, היה קדם מ"ח וכל פרשת משפטים בתוך מ' יום נאמרה, מנא ידעי להתרות, אבל לפי הרמב"ן י"ל שכבר ידעו צ"ה הצריח, דמוכי יחיד וגו' נפ"ל בסנהדרין מ"א, דלריך התראה.

ז) שמות י"ג, י"ג, וכל צבור צניך חפדה, אף דהצבורים נחקדשו לעבודה, ולא הוסרו מדבר העבודה רק בחטא העגל כדכתיב ואני הנה לקחתו וגו' תחת כל צבור וגו' [צמדבר ג', י"ח],

כיון שנגזר המשכן [ועיין במס' סוכה דף מ"ה ע"ב ברש"י ד"ה אבד סכרם כו'] ובאו לשלילה לא ה' שם חקרה אלא בית אבנים בלבד. ועיין במס' זבחים דף ק"ב ע"ב במשנה ובגמ' ובגמ' לא ה' שם משכן אלא בית של אבנים והוקבע שם מזבח הנחשת. אבל ארון לא ה' שם. ועיין במס' פסחים דף ל"ח ע"ב ברש"י ד"ה זאת אוננת כו' ובית ראשון ובית שני ה' בהם נמי מילוקים סוגים כידוע, בגובה ועוד. וא"כ איך שייך וכן תעשו לדורות על חבנית המשכן:

אלא ע"כ דהאי וכן תעשו לדורות דקאי נמי על המשכן, לא על חבניתו קאמר, אלא כמו דמשכן שעשה משה הקים וזה כדכתיב שמוח מ' י"ח ויקם משה. והוא במקום סנהדרי גדולה. אף לדורות ע"פ סנהדרי גדולה:

ובזה מתולץ קושיה התוס' הבא ד"ה את חבנית כו' וא"כ וכלים נמו'. נבני ע"א כו' דמירוס דוחק דהא אותם לא בא אלא למעט משיחה לבד לדורות. אבל לפי מ"ל שכתבתי א"ש. דהא גם אז לא מלינו דהי' משה בשעת עשיית הכלים, אלא דהוא הקים רק את המשכן והאי וכן תעשו לדורות דקאי על הכלים היינו על חבניתם. אמנם על המשכן דלא שייך לדורות על חבניתו, לכן מוכרח לומר דלדורות לריכזה סנהדרי ע"א כמו גבי המשכן דמשה בעלמא הקים אותו:

בגמ' שחא ישמעו עובדי גילולים ויחריבו את א"י כו', ואף דבלא זאת הא לא ה' גבול א"י ישראל ותלקה, ועיין בגמ' גיטין דף ז' ע"ב דמשה נפקא כו' וטי"ש ברש"י. לבאורה הייתי אומר דס"ל להגמ' הבא כד' יוסי להלן דף ק"ב ע"ב לא תעשה אוחה גנות ופרדסים, וא"כ כיון דהמקום חרב. א"כ יוכלו לבוא הע"ג ויזדעו שמה ויחריבו המקום מקדושה א"י. והיינו מחו"מ שאר קדושה הארץ. אמנם עיין ברמב"ם הל' ע"ג פ"ד הל' ח' דפסק כד"ע דמותר לעשות שם גנות ופרדסים. ושם הל' ד' כחב כד' שלא יכנסו ע"ג ויחריבו את א"י. וע"כ מוכרחין אנו לפרש באשר ידאו הע"ג כי אנו מחריבים את העיר, ואמרו ניחן רשות להשחית כל עיירות א"י:

דף י"ז ע"א **בגמ'** בשלמא למיד משה מת כו' אלא למיד כו' דהוה להו כחלמיד המורה הלכה בפני רבו. ונ"ע אף דבאמת אסור לתלמיד להורות הלכה בפני רבו, אמנם הבא בבבואה שאני דאי יכנסו את נבואתם, הא נמי יהיו חייבין מיחה בידי שמים, ועיין להלן דף פ"ט ע"א במשנה אבל הכובש את נבואתו כו' מיחתו בידי שמים, וכן קשה נמי מאי קאמר בשלמא משה מת כו' הא כיון דנח עליהם הרוח, ואי לא יתנבאו, א"כ הא הוי נביא הכובש את נבואתו:

ואפשר לתרץ זאת בדוחק לפי מה שראיתי בספר אחר [שכתתי שמו] על החזקה במדבר י"א כ"ז אלדד ומידד מתנבאים במחנה, והיינו דבשמות ב' יו"ד כתיב כי מן המים משיחהו. והי' לכתוב ממים משיחהו אלא דכתב קרא מן המים. משום דמ'מ"ס ה' ר"ת משה מת יהושע מכניס, ואלדד ומידד מתנבאים במחנה היינו במ"ח כ"ה והוא למוחק הני"ן והס"ה. וא"כ דרשינן ממים היינו משה מת יהושע מכניס. עכ"ל בקיבור, וא"כ כיון דמזווייה נבואו במ"ח כ"ה. לכן סבר יהושע דנבואתם הוא שקר. כדאמרינן להלן דף פ"ט ע"א סיגנון אחד עולה לכמה נביאים: ואין שני נביאים מתנבאים בסיגנון אחד עיי"ש ברש"י. וא"כ כיון דהס מתנבאו בסיגנון אחד לכן חשב יהושע כי המה נביאי השקר, ולכן אמר כללם אמנם משה דידע דנבואתם אמת כדאמרינן להלן דף פ"ט ע"ב כי אם גלה סודו וכו' עיי"ש. ולכן קאמר מ' יחן והי' כל עם וגו'. ודוחק:

ושפירות שגאמר וכו'. והוא ממס' ר"ה דף ל"ב ע"א. וא"כ שם בפסוק ע' וכי חבאו מלחמה וגו', דכתיב שם נמי והרעעתם [דהוי כמו וחקעתם. ועיין ר"ה שם ע"ב בגמ' וחרועת מלך כו' אומרה עם השופרות דברי ר' יוסין] וזכרתם לפני ד' אלקי' הא נוכל ללמוד דאמרינן מלכיות כו' בשעת מלחמה:

אמנם לבר מן דין כראה דאין רש"י סותר בזה מפי' על החזקה דאין כוונת רש"י בזה לתרץ איך ללמוד קודם מתן תורה מלחמה מ"ת, משום דהפסוק כי סקול יסקל וגו', אם בהמה אם איש הא לא נאמר רק על ר' ו' בסיון לחוד, רק על כל הזמן שהי' שכינה על ההר. והוא עד אחר בניסן שהוקם המשכן, ואף המקרא יוכיח במשך היוכלתה יעלו בהר. ועיין רש"י חגיגה דף כ"א ע"ב ד"ה אל מול כו' דע"ג דהאי קרא דבמשך היוכל וגו' בלוחות הראשונות נאמר לא תשתלקה שכינה עד לוחות האחרונות כו' עד אחר בניסן עיי"ש ועיין רש"י בילה דף ה' ע"ב ד"ה ל"ל כו' [ועיין במס' יומא דף ד' ע"ב והא אסתלק ענן משה וז"ע], וא"כ הא אחר יוהכ"פ נמי ה' האיסור והדין דשאר סיני:

אלא דה' קשה לרש"י הרי הפסוק דושפטו העדה דליפין מיני' במחיתין עדה שופטת עדה מללת נאמר בשנת הארבעים כדכתיב לעיל מיני' כי אחס עובדים את הירדן, וא"כ מנ"ל דאיש סיני ככ"ג. לכן פ' דמיתרו כבר הוקבעו סנהדראות כו' וכמשיכ' התוס' הבא. ומכ"ז נ"ע מיט פרש"י ותוס' הבא דמיתרו כבר הוקבעו סנהדראות, וכן פ' רש"י להלן דף ע"ז ע"ב ד"ה דאוקי סנהדראות כו' ובדף י"ז ע"א ד"ה ורבנן כו' הא אמרינן להלן דף נ"ו ע"ב בגמ' דבמרה גלטו לעדה ועדים והתראה, ועיין מה שכתבתי שם ד"ה לא נלרכה כו':

שם **בתוס'** ד"ה שור סיני כו' סתמא דמילתא סנהדרי קטנה בזה"כ נמי לדידי נפשות נמי חיקון כו' עיין מה שכתבתי להלן דף כ"ז ע"ב בגמ' ד"ה לא נלרכה כו' עיי"ש:

דף ט"ז ע"א **בגמ'** אמר אביי מדקא מייבעי לי' כו' עיין בגליון הש"ס מהגאון רע"א זל"ל דכתב עיין להלן דף י"ח ע"ב ולע"ג עכ"ל וכוונתו דהא שם הא ברייתא דהרי הוא כהדיוט לכל דבריו, ומאי מספקא לי' לאביי, וגראה דהברייתא נוכל לפרש באי עבר על עשה ולא תעשה הרי הוא כהדיוט, והיינו משום דאינו עושה מעשה עמך, אבל בלא"ה הוי אמינא דאף ממונו בעי כ"ג, להכי מסקא לי' לאביי הבא, ועיין מה שאכתוב להלן דף י"ח ע"א על תוס' ד"ה והא דתקן כו':

בגמ' איל לכו פשטו ידיכם כו' עיין מה שכתבתי במס' ברכות דף ג' ע"ב עיי"ש:

שם ע"ב **בגמ'** את חבנית המשכן וכן תעשו לדורות מחיב דבא כל הכלים כו' אותם במשיחה ולא לדורות כו' בקרא כתיב את חבנית המשכן ואת חבנית כל כליו וכן תעשו, וא"כ לפי מאי דקמשי הגמ' אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה, א"כ האי וכן תעשו לא קאי רק על חבנית המשכן ולא על חבנית כל כליו, והי' לקרא לכתוב ככל אשר אני מראה אחרך כן תעשו את חבנית המשכן ואת חבנית כל כליו:

וגראה דבאמת קאי האי וכן תעשו. כיון על חבנית המשכן ובין על חבנית הכלים. אלא משום דהאי וכן תעשו קאי בין לשעה ובין לדורות. וא"כ לשעה אז א"ש דקאי דיעשו המשכן והכלים בחבניתם אשר הראה אותם בהר, וכן שפיר קאי האי וכן תעשו לדורות על חבנית כל הכלים, והיינו דלעולם לריבין להיות הכלים בחבנית הכלים דעשה משה וכן ה' במשכן עילה ובנית עולמים:

אמנם האי וכן תעשו לדורות דקאי על המשכן, לא אחי שפיר דהא לא עשו לדורות משכן מעלי קרשים דהא

שמות כד תרומה

גזירה

משה הקדים בפרשת ויקהל [להלן לה, יא] "את המשכן את אהלו ואת מכסהו", וכן עשה בצלאל [להלן לו, ח], לפי שהוא הראוי לקדם במעשה.

(ד) וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר. וכמו שנאמר [לעיל כד, טז] "וישכון כבוד ה' על הר סיני", וכתוב [בדברים ה, כא] "הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו", כן כתוב במשכן "וכבוד ה' מלא את המשכן" [להלן מ, לד]. והזכיר במשכן שני פעמים "וכבוד ה' מלא את המשכן" [שם בפסוקים לד ולה], כנגד "את כבודו ואת גדלו". והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני. ובבא משה היה אליו הדבור [ע"פ במדבר ז, פט המובא לקמן] אשר נדבר לו בהר סיני, וכמו שאמר במתן תורה [בדברים ד, לו] "מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ וגו'", כך במשכן כתוב "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת... מבין שני הכרובים וידבר אליו" [בבמדבר ז, פט]. ונכפל "וידבר אליו" להגיד מה שאמרו בקבלה [בספרי שם ובבמדבר רבה יד, יט] שהיה הקול בא מן השמים אל מעל הכפורת ומשם מדבר עמו, (י) כי כל דבור עם משה היה מן השמים, ביום, ונשמע מבין שני הכרובים, כדרך "ודבריו שמעת מתוך האש" [בדברים שם]. (י) ועל כן היו שניהם זהב. וכן אמר הכתוב [להלן כט, מב-מג] "אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם... ונקדש בכבודי", כי שם יהיה בית מועד לדבור ונקדש בכבודי.

והמסתכל יפה בכתובים הנאמרים במתן תורה (י) ומבין מה שכתבנו בהם יבין סוד המשכן ובית המקדש. ויוכל להתבונן בו ממה שאמר שלמה בתפלתו בבית המקדש "ה' אלהי ישראל" [במלכים א ח, כג] כמו שאמר בהר סיני "ויראו את אלהי ישראל" [לעיל כד, י] והוסיף שם לפרש "ה'" לענין שרמזנו שם למעלה [כד, י] כי ה' אלהי ישראל יושב הכרובים, כמו שאמר [ביחזקאל י, יט-כ] "וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה. היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר, ואדע כי כרובים המה", ואמר דוד [בדה"א כח, יח] "ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית ה'". וכן יזכיר תמיד בבית המקדש "לשם ה'" [במלכים א ג, ב ה, יז-יט ועוד], "לשמך" [במלכים א ח, מד ועוד], ויאמר בכל פעם "ואתה תשמע השמים" [במלכים א ח, לב-לט ועוד] – במדת

תכלת מרדכי

(2) וז"ל: וצוה בכהנים הנגשים אל ה' שיתקדשו, שהזוהיר על טומאת מקדש וקדשיו וגם שלא יהרסו לעלות אל ה', כמו שאמר דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת,

כאזהרת פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב, ואחר כך יגביל המשכן כהגבלת הר סיני בעת היות שם כבוד אלהי ישראל, עכ"ל. (3) וז"ל: ועתה יגביל את המשכן בהיותו במדבר כאשר הגביל הר סיני בהיות הכבוד שם, צוה והזר הקרב יומת כאשר אמר שם כי סקול יסקל, וצוה ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו כאשר הזהיר שם פן יהרסו אל ה' לראות וגו', וצוה ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח כאשר אמר שם וגם הנגשים אל ה' יתקדשו וגו' והכהנים והעם וגו', עכ"ל. (4) דנאמר שם: "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלוהיכם... לשכנו תדרשו ובאת שמה", וז"ל בסוד: ועל דרך האמת, לשכנו תדרשו לכבודו תדרשו, ובאת שמה לראות את פני האדון ה' אלהי ישראל, וממנו אמרו חכמים שכינה, עכ"ל. (5) בהעלותך ח', א', וז"ל: ור"א אמר כי נסמכה זאת הפרשה להודיע כי הדיבור יהיה גם בלילה, כי שם יהיה הנר דלוק ולא יכבה. וזה איננו ככה על דעת רבותינו, שאמרו והלא לא נדבר עמו אלא ביום. ואלו ידע ר"א מה בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים, לא חשב כן, והוא מה שאמר הכתוב במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, לא כן עבדי משה, שאין נבואתו בחלום, כי החלום בלילה ממש, עכ"ל.

ובס' שער יוסף להגחיד"א להוריות ג' ע"ב (בדה"ס כ' ע"ג — כ"א ג) באריכות.

יח. דתניא ער כמה עושין עיר הנדחת מעשרה ער מאה דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אומר ממאה ועד רובו של שבט. הרמב"ם פסק כר' יונתן וע' בכ"מ. ובס' נצח ישראל מהגר"י מזמושץ הביא שזהו לאשר פסק שערי מקלט אין נעשין עיר הנדחת (מקורו בספרי זוטא פ' מסעי שלש ערים תהיינה בהויתן תהיינה כלומר שאינן נעשין עיר הנדחת) והנה אין עושין עיר מקלט אלא בעיר שיש בה סנהדריא של כ"ג ע' הל' רוצח פ"ז ושם פ"ט דבעינן זקני העיר והרי אין מושיבין סנהדרין בעיר שיש בה פחות ממאה ועשרים, א"כ אי נימא דרק עד מאה נעשית עיר הנדחת מאי צריך קרא למעט עיר הנדחת. למה צריך קרא למעט עיר מקלט שאין עושין אותה עיר הנדחת הרי אין בה מאה ואיך הושיבו בה ב"ד אלא מוכח דאף ביותר ממאה נעשית עיר הנדחת ולכן איצטרך קרא למעט עיר מקלט שהיא עכ"פ יותר ממאה, וראה במנחת חינוך מצוה תס"ד (נ"א סע"ד).

יט. ובצפנת פענח תניא הל' ע"ז פ"ד ה"ב (ט' סע"ד) העיר דהכא אמרו כמה יהא בעיר ולא כמה יהיו הנדחים, והנה הרמב"ם שם נקט ויהיו המודחים ממאה ועד כו', וע' בעירובין נ"ט גבי עיר דצריך חמשים דיורים, ושם ס' ע"א דגם נשים וטף מצטרפים למנין, וגבי עיר הנדחת אי מצטרפי ע' בירושלמי בספרי ובתוספתא כו', וראה הוספות להגהות הגר"ש בויקרא רבה ספ"א.

כ. תוד"ה מעשרה ועד מאה למר חשיב עיר כמאה ולמר בעשרה, יעוין במגילה ב' ע"א כפרים ועיירות גדולות כו', בדמאי פ"ה מ"ג אפי' משתי קופות ואפי' משתי עיירות, ובתור"ט תרומות פ"ד מ"ב, ויעוין באו"ח סי' שצ"ח סע' י"ד ששלש חצירות של שני בתים קבועים יש להן דין עיר, ובס' נפש חיה הבאתי שם מיומא ל"ה ב אלף עיירות ביבשה כו' ובירושלמי מגילה פ"א ה"א ששים ריבוי עיירות כו', וזהו שנקט הכתוב (ירמי' ג' יד) ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה, דמשמע שמשפחה גדולה מעיר, וע' מדרש איכה רבתי פ"ד י"ט פני ה' חלקם כו' דתמן צווחין למתא מתא (ע' הגר"ל שם אות כ) ר"ל "מתתן" הוא, "מתתים" ומתא הוא מאה, ואמרו דתמן קוראים למקום שיש בו "מאה" בשם "מתת" היינו עיר.

כא. ואפילו ר' יוחנן לא קאמר אלא רובו אבל כולו לא, ע' בבא בתרא קט"ו ב גמירי דלא כלא שבטא ומש"כ לעיל ב' ע"א אות כ"ה, ויעוין הוריות ו' ע"ב אביי אמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ורבא אמר לנחלה הוקשו ולא לדבר אחר וחלוקין בדגלים ונשואים לחלוק כבוד ובהגהות שם.

ט"ז ע"א

א. הכא בנשיא שבט שחטא עסקינן. נקטו נשיא שבט כמש"א במדבר רבה פ"ט כ"ח ראש הדור כל הדור, וע' פדר"א פמ"ב, וזה בא ל"ו ב, בשלח מ"ז ב, ויקהל קצ"ח א, בחקותי ק"ד א, אדר"נשא קל"ה א.

ב. בבאין על עסקי נחלות וכתחילתה של א"י, ברש"י כך דינה לעולם אם נפלה מחלוקת נחלה בשבט, ובה"ב פ"ח מירושלמי בחורש שבין שני שבטים, אולם בתוס' בכורות נ"ב ב ד"ה א"ר"א שגם חלוקת כל יחיד בתוך שבטו היה ע"פ א"ת ויהושע, ולפ"ז איך דנים על קרקע לפני שלשה נימא כתחילתה של א"י ובשו"ת דבר אברהם סי' י"ד כ' כיון שהחלוקה של כל שבט כשהוא לעצמו לא היתה בפני כל ישראל דמאי נוגע לשבט ראובן החלוקה בין משפחות שבט שמעון בנחלתם הם לכן שוב לא בעינן גם א"ת וסנהדרין.

ג. תוד"ה איש ואשה כו' אע"פ דבפסחים גבי פסח בטומאה כו' באה"י מביא שבפסחים שם ובחולין כ"ט תי' בתוס' דטובי איש ואשה כתיבי, וביראים מצוה פ"ד שאני התם דכתיב בקרא תרי זימני איש ואשה וע' יד מלאכי כלל כ"ט ובס' תורת האהל מהגר"ל דיסקין ל"א ע"ד.

בסניו בהיותם בחוץ, ויתכן שכל האיבעי' אליבא דר"ע לק' פ"ד א דאמר נאמר כאן והור הקרב יומת ונאמר להלן והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה כו' עיי"ש.

ו. מה איש בכ"ג כו'. ברש"י דאיש פשיטא לן שכבר הוקבעו לישראל סנהדראות מיתרו ואילך, כאמ"צ הביא להקשות הרי אפי' למ"ד יתרו קודם מתן תורה בא ס"ל דהאי ממחרת היינו ממחרת יוהכ"פ א"כ לא הוקבעו עיד סנהדרי בימי מתן תורה (ע' תוס' עבודה זרה כ"ד ב ד"ה יתרו ומש"כ לעיל אות ד) וכ' עפ"ד בתענית כ"א ב דלא נסתלקה שכינה עד אחרי לחות אחרונות נמצא כי גם אחרי יוהכ"פ היה דין שור סיני, וע' רש"י ביצה ה' ע"ב ד"ה מכדי כתיב בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך כו', וע' מדר' בהעלותך פט"ו כ' אספה לי כו' לא היו זקנים לשעבר והלא כבר נאמר במצרים לך ואספת את זקני ישראל כו' אותן הוקנים והשוטרים שהיו מוסרין עצמן ללקות עליהם במצרים במתכונת הלבנים יבואו ויטלו בגדולה כו' מכאן אתה למד שכל מי שמוסר עצמו על ישראל זוכה לכבוד ולגדולה ולרוח הקודש כו'.

ח. ואין להם בעלים, ע' צפנת פענח לרמב"ם הל' תרימות פ"ב (ל"ח ע"ג).

ט. תוד"ה והברדלס, פ"ה הק' פוטייש ולא משמע כן כו', שהיא חיה קטנה כעין חולדה ע' שט"מ בבא קמא ט"ו ב ותפא"י שם פ"א מ"ד.

י. ור' יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו, הוקדמו דברי ריש לקיש לדברי ר' יוחנן וכן לק' ט"ו סע"ב ובכ"מ וע' תשובות הרא"ש כלל מ"ו סי' ג.

יא. תוד"ה ורי"א אע"פ שלא המיתו כו' ועוד אומר ר"ת שתרבות כו', ע' שו"ת הרדב"ז ח"ה סי' אלף שפ"ז.

יב. זכה לעורן, ע' בבא קמא ק"א א למאי חזי אשם פסול הוא, אמר רבא לעורן.

יג. אלא לר"ל למאי זכה כו', בסה"ק הקשה דילמא מיירי שהמית עכו"ם דמודה ר"ל שצריך להרוג המזיק דאיגלאי מילתא דלאו בן תרבות הוא ועכ"ז אין דינו כשור הנסקל גמור לאסור עורו בהנאה וזכה בעורו, וי"ל דלר"י שאמר אינן בני תרבות ואין להם בעלים לפי שאסור להם לגדל אותו ממילא כל הקודם להורגו זכה בעורו מן ההפקר, אבל לר"ל דמותר לגדלו אלא שהוכיח סופו שזה לא קלט תרבות ולכן מותר להרגו אבל עכ"פ אינו הפקר ועורו לבעליו ובכן מה זכה ההורגו, והשיב זכה לשמים, ובס' דברי יעקב העיר מב"ק צ"א ב בשור העומד להריגה דאמר אנא בעינא למיעבד הא מצוה כו' וע' בצפנת פענח לרמב"ם הל' שמיטה פ"ג ה"א בר"ה היתה האם טריפה כו'.

יד. כיון שהמיתו שוינהו רבנן כמאן דגמר דנייהו ואיפרי הנאה נינהו, בס' ישועות ישראל מהגר"י מקוטנא הוכיח מכאן דבזמן הזה שאי אפשר לגמור דינם כגמר דין ותמה שלא הובא בש"ע הדין דחיה רעה שהרגה אדם דעורה אסור בהנאה, ובס' חבלים בנעימים ח"א סי' כ"ב העיר דהכא אליבא דר"א איירינן ואנן כת"ק נקטינן דמיתתן בכ"ג ע' רמב"ם הל' סנהדרין פ"ה ה"ב.

טו. תוד"ה תניא כוותיה דר"ל כו', ע' תוס' ע"ז ו' ע"ב ד"ה תניא כוותיה דרשב"ל, יד מלאכי כלל תקסט ובפני מבין הכא, ובס' אהל ישרים כללים מערכת ריש את א.

טז. איבא בנייהו נחש, ברמב"ם הל' סנהדרין פ"ה ה"ב אין דנין ד"נ בפחות מכ"ג כו' בין ד"נ של אדם בין ד"נ של בהמה אפילו ארי ודוב כו' אבל נחש שהמית אחד הורג אותו, וכ' הראב"ד א"א זהו כר"ע ולא ידעתי למה וע' בנו"כ, ויתכן דלפי שכתבה תורה בנחש הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב הרשתה בזה תורה לכל יחיד להרוג את הנחש שחזקתה להזיק תמיד יותר מחיות טורפות שאינן דורסות רק כשהן רעבות.

יז. אין דינים לא את השבט כו', ברש"י רובו של שבט וראה אשר כתבתי לעיל ב' ע"א אות כה, ועיין בתורת חיים הכא

שופטים. הלכות מנהדרין פ"ד פ"ה

הרדב"ז (מכ"י)

מן מי שאינו ראוי לדון וכו'. אע"פ שכבר כתב דרשנו למעלה שהממנה את מי שאינו ראוי עבר משום לא תכירו פנים במשפט ומשום לא תטעו לך אשה וכו' והלכך לכתוב הכא משום דהא דכיון דראשי גלויה יש לה בידם להפקיר ממנו את אחרים בעל במקום ההפך אם מינו את מי שאינו ראוי ליהוי מנינו קמ"ל דהוי כמקדש שכל מום דלין קדושה חלה עליו ואין חייבין לנהוג בו כבוד והלכך אשר ממקבה בו הוי כמרדעם החמור

אש גלות: מן מי שאינו
בראשית י"ד

פ"ה א אין מעמידן מלך וכו'. ספי
סרס שופטים אשר יבחר
ה' אליהם בו על פי כחב וכלכותו מלכים
יבחרשע שמינה משה ויבית דין ויבטלו ודוד
שמינים שמואל ויבית דינו: ואין עושרין בנהדר
קמבנה וכו'. ס"ק במשנה אין דנין לא את השבט
והוא ואין עושרין בנהדרות לבטנים אלא ע"פ
יבד של ע"א. ומה שכתב את השבט שהודה היה
ממוקם דבינו לעולם בשבט שהודה וילק לה ההם
לכמה ויולאם את הארץ היתה אל שערין אש
אחיה מוילא שערין ואת ההם מוילא כל השבט
כיון לא שערין: ורא אביא השקד וכו'.
שם במשנה וילק ג"ש מוקן ממרמ מה זקן ממרמ
אינו והיה אלא איכ המה ע"פ ב"ד הגדול
דכתיב וקמת ועליה אף נבדל השקד אינו ידון
אלא ב"ד גדול

וְלֹא אַתָּה בָּחַד וּבֹרָה גִּזְרָה שֶׁסּוּסֵי יוֹלִיף לָהּ מִלְדָּמָר
קָרָא כֹל הַדָּבָר הַגָּדוֹל יִצְחָק אֲלֵיךְ דִּבְרִי
שֶׁל יְהוָה וְהִסְקִינָה הֵמָּה דְּרֹקָא דִּינִי נִפְסוּת וְלֹא
לִי וְאֵם הַמִּית שׁוּרָה שֶׁל כֹּהֵ"ג אֵין מִיבְעִילָהּ וְאֵם
מִשְׁמֹשׁ דְּלִמְבִּי וְכֵן בְּצִלֵּי יוֹמָת כְּמָתָה הַנְּעִלִים
וְלֹא נִפְתְּרִיה וְלַעֲלוֹם אֵין דִּמְיוֹ אוֹתוֹ אֲלֵא כִּי"ד שֶׁל
כִּינִי: וְאֵין עוֹשֵׂיין עֵיז הַדְּרָתָה וּבֹרָה גִּזְרָה שֶׁסּוּסֵי
בְּמִשְׁנֵה יוֹלִיף לָהּ מִיֶּדֶד דְּרֵשָׁא לְעִילָהּ אִישׁ וְאִשָּׁה
אֲחָה מִזְּמִינָה אֵל שְׁעָרֵי וְאִי אֲחָה מִזְּמִינָה אֵת כֹּל
הַעֵיז שֶׁעֲשִׂירִד:

וְלֹא מִשְׁקִין אֶת הַחוּשׁוֹת וכו' דְּכַמִּין וְהַעֲמִיד
הַכֹּהֵן אֶת הַמִּשָּׁה לְפָנֵי ה' וְהָא לֵבָן מִי
לֵבָא תַּחַד דַּמְתִּין מוֹסִיף דְּכֹל מַעֲשִׂיהָ ע"י רָא אִי
נִמְי מִנָּה וְשִׁיר וּמְזִל שִׁיר זָקֵן מִמֶּנָּה: **וְיֵאָמֵר**
מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וכו' ג"ו כִּי צִמְשָׁה
וּמִימֵי לֵה פ' יְדִיעוֹת טְוּמָתָהּ. וְלַמִּדּוּת
הַחֹלֵל שֶׁסְּלוּגָא דַּמְתִּין וּפְסָק כ"י אֲלִישׁוֹר בִּן
הַדְרָב יוֹסֵף מִלָּאן אֲפִי מִי וְהַמְרָה עֲלֵיהֶן כִּי
עִיר וְעַל הָעוֹרוֹת יוֹלֵד שִׁמְשָׁה מִמֶּרְחֹמוֹ הַמִּשָּׁה
גִּזְרֵם וְקָרִי לֵה דְּבַר הַגְדוֹל מִשׁוֹם דְּכַמִּין וְלֵאמֹר
זֶהוּ סִפְר לַעֲמֹק יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שִׁיר גִּזְרֵם:
וְעַתָּה בְּרַח הַנֶּסֶקֶל כִּי"ח שְׁנֵאֲמַר הַסֵּד יִסְקֵל וְיִגַּם
וְנִתַּם הַשׁוֹר הָאֵלֶּה וְהִלְרִי וְהִדְרֹב וְהַמְרָה וְהַבְּרֵלֶם
דֵּס וְהִרְגִן זֶכֶר ר"ע אֹמֵר מִיתָתֵן כִּי"ח וְאִשְׁשִׁין
רַשׁ שִׁמְ"ו ז"ל דַּמְ"ק שְׁכִי לֵה בְּצִדֵי הַקֵּץ וְשִׁי
מִרְמִין ד' אֲבוֹת מִשְׁקִין נִחַשׁ מוֹעֵד לַעֲלוֹם מִשׁוֹם
הַכִּי

בנבמ. ו"ל דסבירא ליה דנקטין למיתא בעלים ידידיה מדמיין ליה וזענין שבעים ואחד ומפני כן לא הוזכר לכיון דכבש שור הנסקל לזבעים ממזמין הוא הנין מנין בזה: וכן א"ל ערשין (אין וכו') ולא מוציאין וכו'. ג"ז טס: ולא משקין את החסותה. ממה פ"ק דטוטה (דף ק"ו) וליפנין ליה בנבמ מנזרה שור המורה: ואין מוציאין על הקדר ועל העורות וכו'. משה פירקא קמא דקסדרין אין מוציאין פירש דרשו כפירות המשנה מקומות ש בירושלים שם קסדרין ואין מוציאין לשונות ארבעה עשרה:

וּלְמִדְוֵי־הַיָּם הַחֹלָל ע"פ ב"ר רבוי. אֵין לַפֶּסֶח שְׁשָׁעִים וְאַחַד הַיּוֹאֵס דְּמוֹתֵי דִּלְיִן מוֹסְפִין עַל הָעֵיז וְכו' דְּכוּסֵּם הֵיז יוֹאֵסִין דּוּדְאִי לֹא הֵיז יוֹאֵסִים אֲלֵא חֲמֵשָׁה כְּדִבְרֵי ר' יְהוּדָה גִּבְמ' דַּמְפִּיק לִיה הֵכִי מִקְרָא דְּזֻקְיָן וְשׁוֹפְטִין וכו"כ רִצִּינוּ בְּסֻמּוֹן עֵרִיפָם הֶעֱגֵלָה בְּחִמְשָׁה וכו"כ בְּפֶרֶק ט' מֵהִלְכוֹת רִוָּא וְיוֹאֵסִים חֲמֵשָׁה זֻקִּים מְצִית דִּין יִגְדֹל אֲלֵא ר"ל בְּחִמְשָׁה שְׁהִי יוֹאֵסִים הֵיז יוֹאֵסִים בְּשׁוֹט ב"ד הַגְּדוֹל וְלֹא יִדְעֵמָּה מִאֵין יִצְאוּ לִרְצִינוּ ז"ל דְּבֵר זֶה וְעוֹד הֵכִי מִפִּיךְ דְּרִינִי כֹל הֵיז מִקְרָא דְּכֹל הַדְּבָר הַגְּדוֹל יִצְאוּ אֲלִיךְ אֵיךְ בְּגִימ' מִפִּיךְ כֹּל הֵיז מֵהַמְכֻרִים בְּצִנָּא זֹאת מִקְרָא אַחֲרֵינוּ וְקִרָא לַהֲדָר הַגְּדוֹל יִצְאוּ אֲלִיךְ לֹא אֲחָא אֲלֵא לכו"ג דְּהֵינּוּ דְּרִינִי שֶׁל גְּדוֹל וְעוֹד דְּלִמְאִי דַּמְפִּיקִין בְּגִימ' מִמֶּכָּא כ"ג ר"ל דְּרִינִי שֶׁל גְּדוֹל דְּלִמְאִן דְּחָמַר דְּבֵר קָשָׁה לֹא נִפְיִק כְּהֵן גְּדוֹל וְיִזְיוֹן דְּרִינִי פֶסֶק לֵהָא דְּכֵהֵן גְּדוֹל ע"כ לֹא מְנִי לְמִימַר דְּבֵר קָשָׁה וְא"כ הֵיכִי נִפְיִק כֹּל הֵיז מֵהֵאֵי קִרָא דַּעַל כְּרַחֲיוֹ אִי מִפְּקֵת לְהוּ כֹּל דְּבֵר קָשָׁה לֹא מִפְּקֵת כְּהֵן גְּדוֹל וְלִכְאוּרָה נִרְבָּה

מן מי שאינו ראוי לרדן וכו'. בפרק קמא דסנהדרין (דף א' ע"ב) דבי נשיא לא זקמוהו דיינא דלא הוה גמיר וביחוד רבי יהודה בן נחמני. ועל מה שכתב רבינו שהיא כמקדיש בעל מוס למנחה האריך מהר"י קולון בשורש חי"ו:

פ"ה א אין מעמידין וכו'. פרק קמא לסנהדרין מן אין דנין את השבט ופירש צמח
(דף ט"ו:) דבשבט שהודח
וכו'. עסקין ולא את צבא שקר ולא את הכהן
הגדול אלא על פי של ע"א ביד של ע"א מוציאין
למלחמה הרשות וכו' ואין מוספין על העיר ועל
העצמות וכו' ואין עושין סנהדרות לשבטים ואין
עושין עיר הנדחה אלא על פי ביד של ע"א
ואבל דיני ממונות דנין בני צבא כל אחד חוה
שכתב רבינו אצל דיני ממונות דכ"ג בשלשה
ויסבטו פרק עגלה ערופה (דף ק"ד:) מן וסבטו
ממוציא דין הגדול שבירושלים היו יואלים ובפ"ק
ויסבטו (דף ק"ו:) מן שהיו מעלים את הסוטה
לצית דין הגדול שבירושלים ובפ"ק לסנהדרין (דף
ט"ז:) אמרין דמימא זקן ממרא של כ"ג והמרחל
בציעין על פי בית דין של ע"א ונראה שזה נהגוין
ברבינו שכתב שאין עושין זקן ממרא ולא כתב אין
ממיימין זקן ממרא וקראין לו מדתהן בפ"ק
לסנהדרין (דף פ"ט.) גבי זקן ממרא אין ממיימין
ואותו לא ציית דין שבעיר ולא ציית דין שביצנה
ואלא מעלין אותו לצית דין הגדול שבירושלים
ושמאר לנו לדעת מניין שאין מעמידין מלך אלא
בציית דין הגדול: כתב הרמ"ך ואין מוספין
על העיר וכו'. מיהו הוא זה שמביא האי קרא
דכל הדבר הגדול למדינת החלל ומלחמת הרשות
למדינת הסוטה העיר והעצמות ומוספין העיר
למדינת החלל היו מוקצין וסופטין ומוספין העיר
למדינת הסוטה היו מוכן חששו לדרשין וכן חששו
לעצמות וכו'. מביא האי קרא דכל הדבר הגדול
והר"ל לנצי"ב גבי כ"ג אלא דין דנין נפשות
שלו כדמיימין צמח וזכיר עיון ע"ל:

ב' א'ן דנין דיני נפשות וכו'. משנה פ"ק
 דסנהדרין דיני נפשות כ"ג הרובע
 והמרבץ כ"ג שנאמר והרגת את האשה והא
 הבהמה ואומר ואת הבהמה תהרגו שור הנסקל
 כ"ג שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת כמימת
 הבעלים כך מימת השור האזכ והארי והדוב והטמנר
 והיבדלסם והנחש מימתו כ"ג ר' אליעזר אומר כל הקודם להרגן וזה רבי עקיבא אומר
 ומימתן כ"ג. ונבנ"י (דף נ"ו:) האזכ והארי וכו' אמר ריש לקיש והוא שהמיתה אצל לא
 המיתה אלא אצל קצב ר' טרם האזכ והארי ויש להם בעלים רבי יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו
 אלא קצב אין להם מרצות ואין להם בעלים ומתא כווסיה דריש לקיש ולפיכך פסק רבינו
 כווסיה ואמרין חו בנ"י רבי עקיבא היינו מנא קמא איכא בנתייבו מש ויפרכי" איכא בנתייבו
 נגחש למנא קמא איכא ליה בדהי הכך ובעי כ"ג ורבי עקיבא באינן קצבא ליה כווסיה בר
 מנחש:

ועל מה שכתב רבינו אבל נחש שהמית אחד הורג אותו. כתב הראש"ד ל"א זכו כרבי עקיבא ולא ידעמי למה ע"כ. יש לומר שטעם רבינו דכארי ודיוצ וכו' כבידל ליה לר'

לחם משנה

ממשיכה בח"ל אלינאם דלא דייני וכו' אמאי לא משני דמאי דקאמר אין ממייכה ר"ל דאפילו (לא) ימכוהו בארץ אין ממייכה מועלת לו בח"ל לכוף את האדם לדון לפניו. וי"ל דאין ממייכה בח"ל משמע אינה מועלת כלל בח"ל:

פרו מי שאינו ראוי לדון וכו'. פרקא קמא דסנהדרין (דף ק"א:) דני נשיאה אוקמו דינא דלא גמיר וכו'. ומה שדימה רבינו זה למקדש בעל מוס למזבח כבר כתב על זה מהרש"י חולין פסוק סי':

פ"ה א אין מעמידן מלך וכו'. מוספתא דסנהדרין פרק ג' אין מעמידין לא מלך ולא כהן גדול אלא צד"ק של צדעים ואחד וכן כתב דין זה רבינו צפרק רשקון מהלכות מלכים ולא דעמי אחמי לא הוכיר כלן רבינו דין הכהן שאין מעמידין אותו אלא צד"ק של צדעים ואחד וכן שכתב פרק רביעי מהלכות כלי מקדש והעוברים צי כיון דנחמי למנות כלן לא הוצרכו הנעשים צד"ק של צדעים ואחד:

עושין כסדרה קטנה וכו'. משנה שם פ"ק דסנהדרין: **אין דנין לא את השבט וכו'.** ג"ז שם וכאוקימנא דרבינא דלמר דלש"ג דקטלינן ליה ביחיד כדינא דרבינא דיינינן ליה: ולא את נביא השקר ולא את כה"ג בדיני נפשות וכו'. ג"ז שם. ומו"ש דיניי נפשות אבל דיניי ממונות בנמ' (דק ט"ז). צעי ר' אלעזר שזרו של כ"ג בכמה מיתות בליה דידה דמטין ליה כו'. אמר דאין מוקדא מביציל ליה שזרי מכלל דממונא משפיעא ליה ע"כ. והא שם דלדל לא הוכיר רבינו ר' דשור הסמל של כהן גדול שאין

מגדל עוז

פ"ה א' מן מעמידן מלך בו' עד כ"ד הגדול. פ"ק סנהדרין (דף כ'): ואין מוסיפין על העיר ועל הקדושות עד יבואו אליה. במסכת שנועוט פ' ישיעום הטומאה (מ"י) וסנהדרין פ"ק (דף כ' י"ד) ובסוטה פ' משות מלחמה (דף מ"ד) ופרק עגלה ערופה (דף מ"ה): ב' מן דנין דיני נפשות בו' ואל תבז דבר זה שהרי עיקר ההלכה שנו בשנחם סנהדרין פ"ק דאמר ר"ע אף הנחש ואומרינן עלה בנ

משנה תורה <מהדורה חדשה> (יד) שופטים / משה בן מימון (רמב"ם) {עמוד 15} (726077)

הגהות מיימוניות
[א] עיין בתשובות ספר שופטים סימן ג':

כחכמים

ויד הורג אותנו: בכתב הראב"ד ז"ל וזהו כר"ע ולא ידעתי למה עכ"ל: ואני אומר חמה אני אם הראב"ד לא היינו ח"ק ומהדרינן איכא צניייהו נחש ופר"ח ור"ש ז"ל דלר"ע צריך כ"ג וסוגיא דפ"ק דנוקין נמי אלא

הודפס מאתר אוצר החכמה

ובס' שער יוסף להגחידי"א להוריות ג' ע"ב (בדה"ס כ' ע"ג — כ"א ג) באריכות.

יח. דתניא ער כמה עושין עיר הנדחת מעשרה ער מאה דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אומר ממאה וער רובו של שבט. הרמב"ם פסק כר' יונתן וע' בכ"מ. ובס' נצח ישראל מהגר"י מזמושץ הביא שזה לאשר פסק שערי מקלט אין נעשין עיר הנדחת (מקורו בספרי זוטא פ' מסעי שלש ערים תהיינה בהויתן תהיינה כלומר שאינן נעשין עיר הנדחת) והנה אין עושין עיר מקלט אלא בעיר שיש בה סנהדריא של כ"ג ע' הל' רוצח פ"ז ושם פ"ט דבעינן זקני העיר והרי אין מושיבין סנהדרין בעיר שיש בה פחות ממאה ועשרים, א"כ אי נימא דרק עד מאה נעשית עיר הנדחת מאי צריך קרא למעט עיר הנדחת. למה צריך קרא למעט עיר מקלט שאין עושין אותה עיר הנדחת הרי אין בה מאה ואיך הושיבו בה ב"ד אלא מוכח דאף ביותר ממאה נעשית עיר הנדחת ולכן איצטרך קרא למעט עיר מקלט שהיא עכ"פ יותר ממאה, וראה במנחת חינוך מצוה תס"ד (נ"א סע"ד).

יט. ובצפנת פענח תניא הל' ע"ז פ"ד ה"ב (ט' סע"ד) העיר דהכא אמרו כמה יהא בעיר ולא כמה יהיו הנדחים, והנה הרמב"ם שם נקט ויהיו המודחים ממאה ועד כו', וע' בעירובין נ"ט גבי עיר דצריך חמשים דיורים, ושם ס' ע"א דגם נשים וטף מצטרפים למנין, וגבי עיר הנדחת אי מצטרפי ע' בירושלמי בספרי ובתוספתא כו', וראה הוספות להגהות הגר"ש בויקרא רבה ספ"א.

כ. תודיה מעשרה וער מאה למר חשיב עיר כמאה ולמר בעשרה. יעוין במגילה ב' ע"א כפרים ועיירות גדולות כו', בדמאי פ"ה מ"ג אפי' משתי קופות ואפי' משתי עיירות, ובתור"ט תרומות פ"ד מ"ב, ויעוין באו"ח סי' שצ"ח סע' י"ד ששלש חצירות של שני בתים קבועים יש להן דין עיר, ובס' נפש חיה הבאתי שם מיומא ל"ה ב אלף עיירות ביבשה כו' ובירושלמי מגילה פ"א ה"א ששים ריבוי עיירות כו', וזהו שנקט הכתוב (ירמי' ג' יד) ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה, דמשמע שמשפחה גדולה מעיר, וע' מדרש איכה רבתי פ"ד י"ט פני ה' חלקם כו' דתמן צווחין למתא מתא (ע' הגר"ל שם אות כ) ר"ל "מתאן" הוא, "מתאים" ומתא הוא מאה, ואמרו דתמן קוראים למקום שיש בו "מאה" בשם "מתא" היינו עיר.

כא. ואפילו ר' יוחנן לא קאמר אלא רובו אבל כולו לא, ע' בבא בתרא קט"ו ב גמירי דלא כלא שבטא ומש"כ לעיל ב' ע"א אות כ"ה, ויעוין הוריות ו' ע"ב אביי אמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ורבא אמר לנחלה הוקשו ולא לדבר אחר וחלוקין בדגלים ונשואים לחלוק כבוד ובהגהות שם.

ט"ז ע"א

א. הכא בנשיא שבט שחטא עסקינן. נקטו נשיא שבט כמש"א במדבר רבה פ"ט כ"ח ראש הדור כל הדור, וע' פדר"א פמ"ב, וזה בא ל"ו ב, בשלח מ"ז ב, ויקהל קצ"ח א, בחקותי ק"ד א, אדר"נשא קל"ה א.

ב. בבאין על עסקי נחלות וכתחילתה של א"י, ברש"י כך דינה לעולם אם נפלה מחלוקת נחלה בשבט, ובה"ב פיר"ח מירושלמי בחורש שבין שני שבטים, אולם בתוס' בכורות נ"ב ב ד"ה א"ר"א שגם חלוקת כל יחיד בתוך שבטו היה ע"פ א"ית ויהושע, ולפ"ז איך דנים על קרקע לפני שלשה נימא כתחילתה של א"י ובשו"ת דבר אברהם סי' י"ד כ' כיון שהחלוקה של כל שבט כשהוא לעצמו לא היתה בפני כל ישראל דמאי נוגע לשבט ראובן החלוקה בין משפחות שבט שמעון כנחלתם הם לכן שוב לא בעינן גם א"ית וסנהדרין.

ג. תודיה איש ואשה כו' אע"פ דבפסחים גבי פסח כטומאה כו'. באה"י מביא שבפסחים שם ובחולין כ"ט תי' בתוס' דטובי איש ואשה כתיבי, וביראים מצוה פ"ד שאני התם דכתיב בקרא תרי זימני איש ואשה וע' יד מלאכי כלל כ"ט ובס' תורת האהל מהגר"ל דיסקין ל"א ע"ד.

בסניו בהיותם בחוץ, ויתכן שכל האיבעי' אליבא דר"ע לק' פ"ד א דאמר נאמר כאן והור הקרב יומת ונאמר להלן והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה כו' ע"י"ש.

ז. מה איש בכ"ג כו', ברש"י דאיש פשיטא לן שכבר הוקבעו לישראל סנהדראות מיתרו ואילך, כאמ"צ הביא להקשות הרי אפי' למ"ד יתרו קודם מתן תורה בא ס"ל דהאי ממחרת היינו ממחרת יוהכ"פ א"כ לא הוקבעו עוד סנהדרי בימי מתן תורה (וע' תוס' עבודה זרה כ"ד ב ד"ה יתרו ומש"כ לעיל אות ד) וכ' עפ"ד בתענית כ"א ב דלא נסתלקה שכניה עד אחרי לוחות אחרונות נמצא כי גם אחרי יוהכ"פ היה דין שור סיני, וע' רש"י ביצה ה' ע"ב ד"ה מכדי כתיב בלוחות האחרונות ואיש לא יעלה עמך כו', וע' מדר' בהעלותך פט"ו כ' אספה לי כו' לא היו זקנים לשעבר והלא כבר נאמר במצרים לך ואספת את זקני ישראל כו' אותן הוקנים והשוטרים שהיו מוסרין עצמן ללקות עליהם במצרים במתכונת הלבנים יבואו ויטלו בגדולה כו' מכאן אתה למד שכל מי שמוסר עצמו על ישראל זוכה לכבוד ולגדולה ולרוח הקודש כו'.

ח. ואין להם בעלים, ע' צפנת פענח לרמב"ם הל' תרימות פ"ב (ל"ח ע"ג).

ט. תודיה והברדלס, פי' הק' פוטייש ולא משמע כן כו', שהיא חיה קטנה כעין חולדה ע' שט"מ בבא קמא ט"ו ב ותפא"י שם פ"א מ"ד.

י. ור' יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו, הוקדמו דברי ריש לקיש לדברי ר' יוחנן וכן לק' ט"ו סע"ב ובכ"מ וע' תשובות הרא"ש כלל מ"ו סי' ג.

יא. תודיה ורי"א אע"פ שלא המיתו כו' ועוד אומר ר"ת שתרבות כו', ע' שו"ת הרדב"ז ח"ה סי' אלף שפ"ז.

יב. זכה לעורן, ע' בבא קמא ק"א א למאי חזי אשם פסול הוא, אמר רבא לעורן.

יג. אלא לר"ל למאי זכה כו', בסה"ק הקשה דילמא מיירי שהמית עכו"ם דמודה ר"ל שצריך להרוג המזיק דאיגלאי מילתא דלאו בן תרבות הוא ועכ"ז אין דינו כשור הנסקל גמור לאסור עורו בהנאה וזכה בעורו, וי"ל דלר"י שאמר אינן בני תרבות ואין להם בעלים לפי שאסור להם לגדל אותו ממילא כל הקודם להורגו זכה בעורו מן ההפקר, אבל לר"ל דמותר לגדלו אלא שהוכיח סופו שזה לא קלט תרבות ולכן מותר להרגו אבל עכ"פ אינו הפקר ועורו לבעליו ובכן מה זכה ההורגו, והשיב זכה לשמים, ובס' דברי יעקב העיר מב"ק צ"א ב בשור העומד להריגה דאמר אנא בעינא למיעבד הא מצוה כו' וע' בצפנת פענח לרמב"ם הל' שמיטה פ"ג ה"א בר"ה היתה האם טריפה כו'.

יד. כיון שהמיתו שוינהו רבנן כמאן דגמר דנייהו ואיפורי הנאה נינהו, בס' ישועות ישראל מהגר"י מקוטנא הוכיח מכאן דבזמן הזה שאי אפשר לגמור דינם הוי כגמר דין ותמה שלא הובא בש"ע הדין דחיה רעה שהרגה אדם דעורה אסור בהנאה, ובס' חבלים בנעימים ח"א סי' כ"ב העיר דהכא אליבא דר"א איירינן ואנן כת"ק נקטינן דמיתתן בכ"ג ע' רמב"ם הל' סנהדרין פ"ה ה"ב.

טו. תודיה תניא כוותיה דר"ל כו', ע' תוס' ע"ז ו' ע"ב ד"ה תניא כוותיה דרשב"ל, יד מלאכי כלל תקסת ובפני מבין הכא, ובס' אהל ישרים כללים מערכת ר"ש את א.

טז. איבא בנייהו נחש, ברמב"ם הל' סנהדרין פ"ה ה"ב אין דנין ד"נ בפחות מכ"ג כו' בין ד"נ של אדם בין ד"נ של בהמה אפילו ארי ודוב כו' אבל נחש שהמית אחד הורג אותו, וכ' הראב"ד א"א זהו כר"ע ולא ידעתי למה וע' בנו"כ, ויתכן דלפי שכתבה תורה בנחש הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב הרשתה בזה תורה לכל יחיד להרוג את הנחש שחזקתה להזיק תמיד יותר מחיות טורפות שאינן דורסות רק כשהן רעבות.

יז. אין דינים לא את השבט כו', ברש"י רובו של שבט וראה אשר כתבתי לעיל ב' ע"א אות כה, ועיין בתורת חיים הכא